

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909. Andra Kammaren. N:o 38

Torsdagen den 8 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 30 nästlidna mars samt den 1 och den 2 innevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet greve *Ehrensverd* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

angående pension å allmänna indragningsstaten åt tvätteriförestånderskan och arbetsledarinnan vid centralfängelset i Göteborg Maria Charlotta Kristofferson, född Jakobsdotter Nylén;

angående uppförande af nytt ridhus vid krigsskolan å Karlberg;

angående understöd åt f. d. regementssadelmakaren A. O. Rosenqvist m. fl.;

angående pension å allmänna indragningsstaten åt sergeanten af första klassen vid lifregementets husarer F. E. Eklundh;

angående pension å allmänna indragningsstaten åt sergeanten af första klassen vid Hallands regemente A. J. Lindskog;

angående pension å allmänna indragningsstaten för en del vid Karl Gustafs stads gevärsfaktori anställda arbetsförmän och arbetare;

angående täckande af en å anslaget till lega af hästar för kavalleriets, artilleriets, ingenjörstruppernas och trängens exercis år 1907 uppkommen brist;

angående efterskänkande af fordringsbelopp hos stärbhusdelägarna efter f. d. fanjunkaren J. W. Toll;

angående ombyggnad och utvidgning af Västernorrlands regementes skjutbana vid Sollefteå;

angående beredande af pension från allmänna indragningsstaten åt en del vid Karlsborgs fästningsbyggnad anställda arbetare m. fl.;

angående förhöjning i de från Vadstena krigsmanshuskassa till afskedadt manskap utgående underhållsbelopp m. m.;

med förslag till förordning om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, lag om ändring i vissa delar af värnpliktslagen den 14 juni 1901 och förordning angående den fond, ur hvilken skall utgå ersättning, som enligt förordningen om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, tillkommer volontär vid hären eller någon, som tillhör flottans eller kustartilleriets stammanskap;

med förslag till lag om ändrad lydelse af § 16 i värnpliktslagen den 14 juni 1901;

angående förhöjning i pensioner, som från flottans pensionskassa utgå till afskedadt manskap;

angående användande af allmänna besparingar å riksstatens femte hufvudtitel till anskaffning af sjukvårdsutredning för Karlskrona fästning m. m.;

angående befrielse för styckjunkaren Samuel Hedborg m. fl. från ådömd ersättningsskyldighet;

angående pension å allmänna indragningsstaten till arbetaren vid Karlskrona fästningsbyggnad Anders Johan Olsson och murareförmannen därstädes Peter Månsson Hultgren;

angående bestämmande af vissa afgifter i sammanhang med anordnande af inrikes inkasseringrörelse genom postverket m. m.;

angående pension åt extra ordinarie kontorsskrifvarna vid statens järnvägar Gustaf Wilhelm Segerman och Carl Adolf Unander;

angående bestämmande af aflöningsförmånerna åt öfveringenjören vid kraftverket vid Trollhättan;

angående förvärf af ingenjören Ernst Stridsberg tillhöriga områden å Västra Malgön;

angående fördelning af de medel, som komma att under år 1909 och 1910 afsättas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder;

angående beredande af ytterligare medel för utlåning från fonden för rederinäringens understödjande;

angående beredande af pension åt förre arbetsförmannen Karl Gustaf Karlsson;

angående inköp för statsverkets räkning af fastigheten under n:o 50 och 51 i kvarteret Blasieholmen i Stockholm;

med förslag till lag om ändrad lydelse af 2 och 5 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehafvares rätt till pension;

angående understöd till gränsridaren Karl Johan Rautios i Pello änka Hanna Maria Isaksdotter, född Muotka, och makarnes fyra minderåriga barn;

angående rätt för jordägare att inlösa till statsverket indragna hospitalsräntor m. m.;

angående upplåtelse af kronan tillhörande jordägareandelar i grufvor;

angående upplåtelse af rätt till bearbetande af icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

angående ny aflöningsstat för länsveterinärerna;

angående försäljning af vissa områden från det till kronopark inköpta hemmanet n:o 25 a i Hede kyrkby i Jämtlands län;

angående försäljning af ett område från förra häradsskrifvarbostället Viarp n:o 4 i Malmöhus län;

angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Vådbjörntorp n:o 1 i Skaraborgs län; och

angående försäljning af hemmanet Grönetomt n:o 1 i Skaraborgs län.

Samtliga dessa propositioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 3.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid till lagutskottet propositionerna:

med förslag till lag om konsularjurisdiktion; och

med förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarna m. m.

Till statsutskottet remitterades härpå Kungl. Maj:ts propositioner:

angående pension å allmänna indragningsstaten åt aflidne vaktkonstapeln vid tvångsarbetsanstalten i Karlskrona Anders Johan Barks änka Sara Kristina Bark, född Magnusson;

angående anslag för inköp af psykiatriska tidskrifter för den psykiatriska kliniken vid Stockholms hospital;

angående upphörande af Landeryds pastorats prebendeegenkap; och

angående anslag till nybyggnad för allmänna barnbördshuset i Stockholm m. m.

Vid föredragning af Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation af tekniska högskolan m. m. begärdes ordet af *Remiss af en proposition.*

Herr Tengdahl som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få beledsaga remissen af denna kungliga proposition med några enkla reflexioner, så pass utförliga som de kunna blifva efter den korta tid man haft till sitt förfogande att genomläsa dels den kungliga propositionen och dels det nyss utdelade kommittébetänkandet.

Det är här fråga om en utgift på nära 9,500,000 kronor. Man vet ju icke, om det kommer att stanna därvid; om bygg-

*Remiss af en
proposition.
(Forts.)*

nadsverksamheten skall bedrivas efter riksdagshusmetod, blir det väl snarare 15 miljoner, antager jag. Det blir väl emellertid minst det uppgifna. Detta förslag om denna stora utgift — den är ju icke så märkligt stor i förhållande till det stora ändamålet, men det rör sig i alla fall om en mycket stor penningesumma — har nu framkommit efter en, trots det vidlyftiga kommittébetänkandet, mycket bristfällig utredning.

Naturligtvis kommer icke den kungliga kommittén att erkänna, att utredningen är bristfällig, ty den har levererat många hundra sidor tryck, men för den, som i likhet med mig och, som jag förmodar, många andra af kammarens ledamöter, hyllar botten-skoleidéns princip, är det tydligt, att denna utredning är ytterst bristfällig.

Vi veta, att ecklesiastikministern gjort sig känd för några små misstag under sin tjänstetid, och ett af de svåraste är hans sätt att vilja reformera den tekniska undervisningen. Hela denna reformfråga har från hörjan blifvit olyckligt skött, i det ecklesiastikministern delat på en sak, som enligt sin natur icke får delas, och öfverlämnat det s. k. högre tekniska undervisningsväsendet åt en särskild kommitté och det s. k. lägre tekniska undervisningsväsendet åt en annan dylik, ehuru det för hvar och en, som vill se denna sak oförvilladt och — jag vågar säga — sakkunnigt, är alldeles tydligt, att den icke rimligtvis kan handhafvas af två kommittéer, som icke fråga efter hvarandras arbete. Det är för öfrigt egendomligt, att herr statsrådet kunnat göra så, när han i en annan sak, där det äfven gällde en undervisningsfråga, icke drog sig för att pålägga en kommitté, nära färdig med sitt arbete, sådana arbeten, som från början varit något främmande för densamma. Här åter delar man på två kommittéer saker, som höra ihop.

Det blir redan efter läsningen af några sidor i den kungliga propositionen alldeles tydligt, huru denna herr statsrådets halfhet allaredan har hämnat sig.

Herr statsrådet framhåller en hel del saker angående tekniska högskolan, men när herr statsrådet kommer till Chalmers tekniska läroverk i Göteborg, säger han, att med afseende på dess högre linje kan han nu icke framställa något förslag, därför att den kommitté, som handhar den lägre tekniska undervisningen, ännu icke yttrat sig med afseende på dess lägre linje.

Men för den, som är sakkunnig i denna fråga — såsom ju också herr ecklesiastikministern borde vara, så mycket mera, som han visst själf någon gång i tiden bedrivit tekniska studier — är det alldeles påtagligt, att tekniska högskolan intager principiellt samma ställning till de föraktade lägre tekniska skolorna, som Chalmers högre linje intager till sin egen lägre linje. Om därför herr statsrådet är förhindrad att behandla de frågor, som beröra Chalmers högre linje, därför att kommittén för den lägre under-

visningen icke är färdig att framlägga förslag beträffande den lägre linjen, så borde han konsekvent icke kunna framlägga ett enda förslag angående Tekniska högskolan heller, så länge kommittén för den lägre tekniska undervisningen ännu icke yttrat sig. *Remiss af en proposition.*
(Forts.)

Det, som nu föreslås, kallas för en omorganisation af tekniska högskolan, men är det icke. För min syn på saken är det endast ett petande på ytan af en stor fråga. Summan af saken är den, att ministern vill hafva mycket pengar för att skaffa tekniska högskolan nya lokaler, laboratorier etc., som jag också så innerligt gärna önskar, att den skall få, men herr ministern vill icke höra talas om några reformer med afseende å den tekniska undervisningens ordnande i stort. Och utan att den tekniska undervisningen ordnas i stort kan man ju icke tala om reformer. Icke är det en omorganisation, att man skaffar sig flera professorer, assistenter etc., eller att man flyttar skolans lokaler från Kungsbacken till Lilljans. Det är ju icke något märkvärdigt i och för sig.

Det är ganska betecknande för den byråkratiska anda, som farit i kommittén för den högre tekniska undervisningen — sannolikt fanns den väl där förut, och herr statsrådet visste väl, hvilka säkra personer han valde — att den, när den till de tekniska föreningarna i landet (rättare: till en del föreningar) utsänder frågeformulär, som skola besvaras, angående diverse önskemål med afseende på den tekniska högskolan, glömmer den viktigaste af alla frågorna. Det förefaller mig, som om det skulle vara ganska svårt att reformera eller reorganisera eller öfver hufvud organisera ett läroverk, om man icke är på det klara med inträdesfordringarna vid detta läroverk. Men inträdesfordringarna vid Tekniska högskolan äro bortglömda i de åtta frågorna, som innehållas i de frågeformulär, som utgått till de tekniska föreningarna, och som, så vidt jag vet, icke utgått till representanter för den föraktade lägre tekniska undervisningen, hvilka väl anses alldeles okunniga i tekniska frågor öfver hufvud taget. Frågan om kompetensfordringarna för att komma in i tekniska högskolan har kommittén sålunda godhetsfullt alldeles glömt bort. Hela denna fråga om studentexamen eller icke, som vi väl ännu många år framåt nödgas stöta på i vårt offentliga lif, har kommittén tagit sig friheten att afgöra alldeles på egen hand. Man säger: »Här skall fordras studentexamen, och därmed basta. Men ni skola yttra er om andra saker, om t. ex. en inträdessökande skall hafva praktiserat en viss tid, tre, fem eller möjligen ända till tolf månader.» Detta har man yttrat sig om, men icke om kompetensfrågan, för så vidt den icke kan anses instoppad under den åttonde punkten i frågeformuläret, som är en diversepunkt.

Nu har det visat sig, att det funnits några tekniska föreningar, som haft mera klart för sig, huru man skall gå mera

Remiss af en
proposition.

(Forts.)

juste till väga, då man skall göra ett kommittéutlåtande, än kommittén gjort, och som haft mera samvete och vidare blick än kommittén, och som verkligen inlåtit sig på frågan om inträdesfordringarna utan att direkt inbjudan till dem skett att göra det. Det har då visat sig, att tekniska föreningen i Eskilstuna uttalat precis den mening, som jag och andra föraktade före detta elever vid den lägre tekniska undervisningen haft i flera tiotal år, nämligen att det bör finnas ett verkligt organiskt samband mellan lägre tekniska läroverk och tekniska högskolan, så att de lägre anstalternas elever komma in vid tekniska högskolan utan sådana fallgropar, som med ett utländskt ord kallas examina.

Likaledes har, om jag ej minns orätt, den tekniska föreningen i Västerås uttalat sig för ett slopande af studentexamen som inträdesfordran och likaså lektor Lindfors vid Chalmerska läroverket. Han uttalar den meningen — som förmodligen låter mycket illa i kommitténs öron — att den s. k. allmänbildande undervisningen bör vara avslutad vid 17 års ålder, och att fackutbildningen sedan bör taga vid. Här vore tillfälle att säga några vackra eller — beroende på uppfattning — fula ord om det evinnerliga körandet med »allmänbildning». Jag skall icke gifva mig in så långt på den saken, utan ber blott att få uttrycka som min särskilda uppfattning, att det, som man i allmänhet låter gå under namnet allmänbildning, i realiteten ofta nog icke är annat än allmän obildning. Jag tror, att vi hvarken hafva tid eller råd att inrätta skolor och sysselsätta lärare med att proppa i ungt folk, män eller kvinnor, en massa fragmentariskt vetande, som icke är att hänföra under medborgerlig bildning, ett vetande, af hvilket den ena har liten nytta och den andra alls ingen. Hvad vi skola gifva vårt folk, det är medborgerlig bildning, och denna allmänbildning, som man nu så mycket snobbar med, den må blifva en ambitions-sak, men icke en statssak, jag menar en ambitionssak för de enskilda individerna. Något statsändamål får den icke blifva.

Det är för öfrigt rätt egendomligt att se, att en hel del af de utmärkta utländska anstalter, som anföras, hafva mindre inträdesfordringar än tekniska högskolan här har. I fråga om de tyska högre Tekniska läroanstalterna anføres det, att man kan komma in dit från fem olika anstalter med namn af realgymnasier, industriskolor o. s. v., hvilka, för så vidt kommittén har refererat riktigt, behandlas alldeles likadant som de officiella studentfabrikerna, så att de, som komma från studentfabrikerna, icke äro bättre behandlade än de, som komma från realgymnasier, industriskolor o. s. v. Men här i Sverige är det tvärt om, så att de mera praktiskt kunniga eleverna, de som kunna mera, som komma från de tekniska skolorna, behandlas sämre än de okunniga, som komma från de allmänna läroverken.

Jag vill i förbigående säga, att jag ur min egen erfarenhet har ett exempel i den vägen. Det är möjligt att jag missminner

mig, men jag tror det icke. Jag hade en gång en kamrat i byggnadsyrkesskolan, hvilken icke fick bli ordinarie elev vid Tekniska högskolan. Jag vet icke, om det grämde honom då, men för närvarande bör det icke gräma honom i någon högre grad, ty nu är han professor i arkitektur vid Tekniska högskolan i Berlin.

Medan jag har ordet, skall jag be att få uttala min synnerliga förvåning, blandad med harm, öfver att man är nog naiv att vilja bibehålla fordran på studentexamen för att få utöfva ett konstnärligt yrke sådant som arkitektens. Nu säger man, att arkitekten icke kan vara en framstående arkitekt utan att vara en framstående tekniker. Så är det icke, utan enligt den uppfattning jag har, äro våra mest framstående arkitekter visst icke några framstående tekniker, utan de öfverlämna de mera makt-påliggande tekniska arbetena åt andra och sätta en ära i att blifva ansedda som artister och icke som tekniker. Jag vågar påstå, att det är lika löjligt att fordra studentexamen med dess så kallade högre allmänbildning för utöfvande af arkitektens konstnärliga yrke, som om vi exempelvis ville förmena Carl Larsson att smeta ned nationalmusei väggar, därför att han icke tagit studentexamen — en brist i hans uppfostran, hvilken han torde känna mycket djupt.

Jag tillåter mig som sagdt protestera emot att man uppställer onödigt stora fordringar speciellt för elever vid denna gren af den Tekniska högskolan. Jag tillåter mig också framhålla, att det från olika orter ganska skarpt betonats, att det är fullkomligt onödigt, att — som det nu är starkt ifrågasatt — drifva olika specialiteter med ett fåtal elever på flera orter. Man har ju t. ex. nu arkitekturafdelning både vid Chalmerska läroverket och vid tekniska högskolan, vid hvilken man vissa år utexaminerar två arkitektelever och vissa år icke någon enda.

Det är för öfrigt rätt egendomligt att i ett utlåtande här ifrån Stockholm finna, huru man stöter på den där animositeten mot Chalmers tekniska läroverk — hvilket råkar vara ett alldeles utmärkt läroverk — därför att man där icke har den idiotiska fordran på studentexamen.

Från husbyggnadsafdelningen inom teknologföreningen härstädes har framkommit ett yttrande, som visserligen icke godtagits som föreningens, men bilagts dess yttrande, och i hvilket påpekats det märkvärdiga i att arkitektelever från Chalmerska läroverket, där det icke fordras studentexamen, vid inträde i akademien äro likställda med elever från högskolan, där man fortfarande ligger på knä för studentexamen. Detta skulle vara en olägenhet, som borde afhjälpas. Hvad som ligger bakom detta är naturligtvis den tanken, att, då man fordrar studentexamen för inträde i tekniska högskolan, man äfven för inträde vid Chalmerska läroverket bör uppställa denna examen som fordran.

*Remiss af en
proposition.
(Forts.)*

*Remiss af en
proposition.
(Forts.)*

Denna fordran på studentexamen har ju ledt därhän, att verkligt begåfvade ynglingar, som velat komma in vid akademien, måst tigga sig dit. Jag hade en kamrat i byggnadsyrkesskolan, hvilken efter kurs som specialelev vid Tekniska högskolan fick tigga sig in på akademien genom kunglig dispens. Och det sades allmänt bland eleverna, att han aldrig skulle hafva kommit dit, om icke en annan tiggt samtidigt, hvilken råkat vara son till dåvarande öfverintendenten.

Jag ber vidare att få påpeka, att angående praktik som inträdesfordran meningarna också varit synnerligen växlande bland dem, som utlåtits sig om denna sak. Det finns en del, som vill fastställa fordran på 12 månaders praktik. Andra vilja dela på det, så att det skulle blifva litet praktik före inträdet och litet före utgången. En duktig karl här i staden säger, att ingen bör få blifva skeppsbyggnadselev utan 18 månaders föregående praktik och hänvisar därvid till England, där ingen blir ansedd som en duglig skeppsbyggare utan att hafva praktiserat i fem år.

Ja, min mening är, att den kungliga proposition, som nu föreligger, är ett lappverk, mot hvilket man måste protestera, då regeringen här icke gått till botten med frågan. Frågan är icke, huru vi skola vid Tekniska högskolan skapa en del mer eller mindre dugliga ingenjörer och arkitekter — det är endast halfva frågan — utan frågan är den: »Huru skola vi öfver hufvud kunna skaffa oss dugliga teknici?» Och i detta hänseende får jag påpeka, att det kanske råder större brist på dugliga teknici af så kallad underbefälsgrad än på ingenjörer och arkitekter.

Jag undrar, om icke den frågan är den största af våra tekniska frågor, men jag tror icke, att den kan lösas fristående, utan man får gå till botten med det hela.

Det förefaller mig så egendomligt, att man icke vill förstå det enkla, klara, förståndiga, systematiska som ligger i botten-skoleidéen med det hela ordnad som en fortlöpande serie. Man kan icke vänta sig några härliga, goda frukter utan att man har sett till, att sådden är den bästa möjliga. Det är detta som ligger till grund för vår åskådning, hvilka hylla botten-skoleidéen, att samhället skall taga vara på det bästa möjliga material, som behöfves för olika ändamål, att ingen individualitet skall gå under, för så vidt det beror på samhällets förmåga att hjälpa denna individualitet fram. Sedan skall man se till, att dessa individualiteter få blomstra fritt så långt sig göra låter.

Men om detta är det icke fråga i den kungliga propositionen, utan där är det fråga om att göra 300 studenter till ingenjörer, och det förefaller mig vara en fråga, som är skäligen ointressant i jämförelse med den stora frågan att öfverhufvud utbilda dugliga teknici. Detta är den stora frågan, af hvilken frågan om att göra 300 stycken kanske mer eller mindre omöjliga student-ynglingar till ingenjörer endast är en detalj.

Jag skall be att få påpeka ytterligare en egendomlighet, nämligen att just därför att man nådigst tillåtit en del af det lägre tekniska undervisningsväsendet att utbilda sig på dag-skolor, särskildt i Stockholm, har man kommit till den besynnerliga situationen med afseende på den tekniska undervisningen — jag talar nu närmast om Stockholm — att visserligen Tekniska högskolans lärare mycket gärna gå till Tekniska skolan för att tjäna en liten slant på lektioner — och detta är icke att klandra, ty de som så många andra måste söka att förtjäna litet bredvid sin egentliga verksamhet — men att Tekniska skolans elever äro praktiskt taget portförbjudna vid Tekniska högskolan. Jag vill icke säga absolut, det är kanske en öfverdrift, det kan finnas undantag, nämligen specialelever eller extra elever, som kunna antagas vid Tekniska högskolan, för så vidt platsutrymmet tillåter det, men platsutrymmet är för närvarande så strängt upptaget, att detta knappast låter sig göra. Och det är för öfrigt något annat att blifva specialelev eller extra elev än ordinarie elev. Rörande dessa förhållanden har jag från Tekniska högskolan begärt uppgifter, som jag icke behöft begära, om icke årsberättelserna varit så slarfvigt skrifna, men dessa uppgifter ha icke hunnit blifva färdiga till i dag. De uppgifter jag fått ur årsberättelserna visa, att Tekniska högskolan urartat till en öfverklassinrättning i ännu högre grad än den förut varit och, för så vidt dessa berättelser äro riktigt skrifna, skulle under senaste 4, 5, 6 åren icke-studenter fullständigt ha försvunnit bland de sökande. Förut kunde man leta upp en 40 stycken sådana sökande om året, men i de senaste årsberättelserna äro de försvunna. Antalet sökande studenter öfverensstämmer nämligen med antalet sökande öfver hufvud till ordinarie platser i första årskursen. Det är naturligtvis en fullkomligt oriktig utveckling, ty icke ens herr statsrådet Hammarskjöld tror, att det är på det sättet i samhället, att det bara är de pojkar, hvilkas föräldrar äro förmögna nog att kunna släpa dem fram till studentexamen, som ha tillräckligt goda hufvuden att bli dugliga teknici; det tror ingen, fastän man kanske förebär att man tror det.

Jag har velat säga dessa ord för att inlägga en protest mot detta konservativa besynnerliga sätt att röra på ytan af en stor fråga och kalla det för reform, att låtsas syssla en liten smula med spetsen eller spetsarna af vårt undervisningsväsende, men icke så att det hela hänger ihop, icke gå från roten till toppen med reformen utan den motsatta, bakvända vägen: att vilja göra toppen skaplig men alls icke fråga efter roten.

Jag skall be att få framställa en vädjan till dem, som skola behandla propositionen, att de måtte ställa sig mycket betänksamma. För min del skulle jag vilja säga, att jag helst såge, att propositionen blefve afslagen, och när jag säger detta, så gör jag det icke på grund af någon afvoghet mot det tekniska un-

*Remiss af en
proposition.
(Forts.)*

Remiss af en
proposition.

(Forts.)

dervisningsväsendet, utan just af kärlek till den tekniska undervisningen, som jag vill ha så väl organiserad som öfverhufvud är möjligt med vårt lands tillgångar. Jag ger herr statsrådet och kommittén rätt däri, att den tekniska undervisningen för närvarande är tillbakasatt och varit så i många år, och att det finnes alla skäl i världen att kosta på den de 9 $\frac{1}{2}$ millionerna — gärna för mig — och kanske 9 millioner till, *om man blott vill komma med en förnuftig plan.* Ty det är dock så, att allt det praktiska lif, för hvilket dessa högre teknici skola stå i spetsen, är sådant som ger människorna här i landet arbete och bröd, det är våra fabriker, vårt byggnadsväsende och allt detta. Och jag anser att det är en mätare på ett lands kultur, att man ger ut mycket penningar för skolväsendet. Det är därför icke af någon afvoghet mot att man kostar penningar på skolväsendet, som jag önskar att den kungliga propositionen måtte bli afslagen, utan därför, att jag önskar verkliga reformer och icke halfmesyrer.

Herr Kobb: Herr talman! Jag skall med anledning af herr Tengdahls anförande be att få säga att det är mycket, hvari jag skulle vilja instämma med honom, men jag kan icke instämma i hans stränga förkastelsedom öfver studentexamen. Det är visserligen sant, att vår nuvarande studentexamen innehåller en del saker, som för den blifvande teknikern icke äro af synnerligen stort värde. Jag är också af hans mening, att den så kallade allmänbildningen ofta är af föga betydelse. Men jag tror, att det icke är så mycket af denna grund, som studentexamen blifvit bibehållen vid Tekniska högskolan icke såsom inträdesfordran, utan snarare såsom inträdesmöjlighet. De ämnen i studentexamen, som fordras för inträde i Tekniska högskolan, äro nämligen ganska väl afpassade för den blifvande ingenjörens utbildning, och det är nog icke så, att det icke finnes ganska stark gallring bland de studenter, som sökt in vid Tekniska högskolan. Jag har i 10 år tillhört Tekniska högskolan och har äfven för snart 20 år sedan varit lärare där, och då var tillströmningen af elever icke så stor som nu. Jag kan mellan dessa perioder bestämdt konstatera en genomsnittshöjning af kunskaperna hos de elever, som nu komma in i jämförelse med deras, som då kommo in. Det blir en gallring äfven bland studenterna, så att t. ex. i det ämne, som jag företräder, matematik, är det nästan omöjligt för en student att komma in, såvida han icke har öfverbetyg i ämnet eller på annat sätt genom längre praktik visat sig vara synnerligen lämplig för fortsatta studier på den bana, som han velat gå in på. Jag vill säga, att den genom studentexamen beredda möjligheten att komma in vid Tekniska högskolan äfven har en viss praktisk sida. Jag tror verkligen, att om man skulle tänka sig, att vid en sådan institution som Tekniska högskolan hvarje år skulle verkställas in-

trädesexamina för 300 sökande — ty 300 elever är ju det antal, som man enligt förslaget tänkt sig — detta skulle leda till mycket stora svårigheter. Jag har i flera år varit med vid inträdesexamina, och jag vet, huru litet man på den korta tiden får reda på de sökandes förmåga att följa den undervisning, de skola erhålla. För mig är studentexamens bestämmande som inträdesfordran intet annat än en möjlighet att flytta inträdesexamen ut på läroverken. Det blir sålunda läroverkens skyldighet att söka afpassa denna examen så mycket som möjligt efter de olika banor, som ynglingarna kunna komma in på. Det har alltid varit ett önskemål på frisinnadt håll, att studentexamen skulle specialiseras, att de allmänna studierna skulle vara avslutade ett par år före studentexamen och att de sista åren skulle användas för specialstudier för de banor, som de blifvande studenterna skulle gå in på. Jag tror därför icke, att man kan säga, att man på det sättet afskurit möjligheterna för en viss utveckling, då denna utveckling just kan ske genom en förbättring af studentexamen, så att den afpassas efter kunskapsbehovet på de särskilda banorna. Jag får säga, att min erfarenhet under de 10 år, jag varit med vid inträdesexamen, har varit den, att de icke varit de bästa, som utan studentexamen sökt sig in, och anledningen till att dessa varit så få de sista åren, har nog varit den, att platserna varit så ofantligt upptagna. Jag ställer detta i samband med hvad jag nyss sade, att studenter i allmänhet icke komma in, som icke i matematisk-naturvetenskapliga ämnen ha något öfverbetyg, och jag tror icke, att detta verkar så synnerligen skadligt. Men det finns andra möjligheter för dessa, som icke tagit studentexamen, nämligen att komma in vid specialkurserna. Om nu skolan skall ökas så, att antalet elever, som kan vinna inträde, uppgår till 300, så vidgas möjligheten för sådana, som icke tagit studentexamen, att komma in, och då ernår man ett af de önskemål, som herr Tengdahl och äfven jag på det lifligaste behjärta, nämligen att så långt som möjligt bereda plats för de elever, som komma från de öfriga tekniska skolorna.

Om jag skulle våga säga något beträffande detta förslag, är det, att jag för min del helst skulle sett, att kommittén föreslagit en fullständig Teknisk högskola här i Stockholm, men likaledes en utveckling af den institution, som kallas Chalmerska institutet i Göteborg, till en teknisk högskola, ehuru visserligen icke en fullständig sådan, ty det förstår man mycket väl hade icke varit så lämpligt just af sådana skäl, som herr Tengdahl nu framhållit. Men därigenom skulle vinnas något, som är af ganska stor vikt och som eljest icke komme i fråga, nämligen en konkurrens mellan båda dessa institutioner. Det är nyttigt, att det finnes två sådana institutioner, så att det råder konkurrens dem emellan och så att än den ena högskolan än den andra ligger

*Remiss af en
proposition.
(Forts.)*

Remiss af en
proposition.
(Forts.)

öfver. Detta skulle komma att verka därhän, att vid dessa anstalter uppstode ett lifligare studium, och det skulle verka bestämdt lifvande på den lärarekår, som finge undervisningen om hand. Men jag förstår mycket väl, att detta varit en omöjlighet på grund af de enorma kostnader, som ställt sig i vägen; och de enda farhågor, som jag nu skulle vilja uttala med afseende på detta förslag — det finnes dock naturligtvis vissa punkter, som man känner sig betänksam inför — gå ut på, att det kanske icke skall blifva möjligt att bereda det stora elevantalet en så sorgfällig undervisning som önskligt vore.

Herr Tengdahl: Herr talman! Jag beklagar, att herr Kobb trots sin frisinnade läggning synes vilja reformera den ifrågasvarande undervisningen på ett lika besynnerligt sätt som statsrådet Hammarskjöld. Herr Kobb medgifver, att man behöfver specialisera studentexamen och anpassa den efter högskolans fordringar, men hvarför då inte — om det är där skon klämmer — reformera studentexamen först? I stället vill man reformera högskolans undervisning på sådant sätt, att krafvet på den oförändrade studentexamen såsom inträdesfordran står kvar. Detta är herr statsrådets bakvända metod att reformera enbart i toppen, under det att vi andra, som hylla bottenskoleidén, vilja reformera undervisningsväsendet nedifrån och uppåt.

Herr Kobb är rädd för att hålla 300 inträdesexamina årligen. Men det är ju dessa examina eller, såsom jag nyss kallade dem, fallgropar, som jag vill ha bort, och det vill också tekniska föreningen i Eskilstuna. Den yttrar nämligen:

»Undervisningskurserna vid de tekniska högskolorna böra så omläggas, att desammas kurser utgöra direkta fortsättningar på de tekniska elementarskolornas, hvarjämte från dessa senare utexaminerade elever böra hafva företräde vid antagande af högskoleelever, hvadan således fordran på studentexamen bör bortfalla.»

Nu är det klart, att detta är ett alltför förnuftigt yttrande, för att det icke skulle vara åtföljdt af ett par reservationer. Men det är dock föreningens yttrande.

Jag skall be att få framhålla ett exempel, som kommittén själf pekat på, nämligen det stora läroverket i Boston i Amerika, där man alldeles tydligt icke har något motsvarande vår studentexamen som inträdesfordran. Där tagas elever in vid 16 års ålder och arbeta, såvidt jag kan förstå, efter ett lika strängt vetenskapligt program, som vi göra i vårt land, men där är undervisningen ordnad enligt den blandade fackskoleidén, som är mitt ideal för en fackskola.

Det är orimligt att säga, att först skall en människa, man eller kvinna, under en viss tid allmänbildas och så fackbildas för att, när hon sedan är »färdig», komma ut i lifvet. Är det

då icke bättre att börja fackbildningen vid en tidig period af en människas lif, men blanda upp fackbildningen med de allmänbildande elementer, som kunna behöfvas?

*Remiss af en
proposition.
(Forts.)*

Nu säger man, att man bör icke börja för tidigt med fackbildningen. Nej, det skall man icke, ty det kan vara så, att folk icke vet hvartåt deras anlag peka, men man bör dock icke gå därhän, att fackbildningen börjar först vid 19 å 20 års ålder, ty då är det ofta så sent, att folk skäms för att slå om. Om man däremot börjar tidigt, kan man i värsta fall byta yrke flera gånger, innan man slutligt bestämmer sig. Men börjar man först vid 19 år, så är det större sannolikhet för att samhället får en misslyckad existens mera, än om man börjar tidigare.

Vid läroverket i Boston börjar man, som sagdt, vid 16 år, och där har man en massa allmänbildande ämnen, språk, historia, geografi och dylika saker. Kommittén säger, att något sådant skulle vara omöjligt. Den säger, att om vi bygga den tekniska undervisningen på bottenskoleprincipen, detta skulle lända till förfång både för den högre och den lägre undervisningen, ty antingen skulle i så fall det lägre stadiet belamras med allmänbildande ämnen, som egentligen icke kunde komma andra till del än dem, som hade för afsikt att fortsätta på den högre linjen, eller också skulle man på den högre linjen, det vill säga vid högskolan, inrätta en allmänbildande afdelning, som egentligen icke tillhörde högskolan. Hvad man här läser mellan raderna är, att högskolan är för hög att befatta sig med något sådant. Jag menar nu, att, äfven om en undervisningsinstitution har epitetet »hög» i sitt namn, den icke därför bör vara för hög att bibringa den undervisning, som behöfs vid institutionen. Jag vet icke, hvad detta särskiljande mellan högre och lägre skall tjäna till. För mig är det normala — för en del andra är det naturligtvis något onormalt — att man så att säga lär sig abcd i ena ändan af ett läroverk och håller professorsföreläsningar i den andra; det är bottenskoleiden ordentligt praktiserad. Om ett sådant läroverk icke utesluter hela sin sträckning kan kallas »hög»-skola, generar detta mig icke alls. Frågan är, om läroverket fyller sitt ändamål.

Vidare vill jag framhålla ännu en sak, som visar hvarthän statsrådets halfhet ledt honom, då han icke tagit med den lägre tekniska undervisningen samtidigt med den högre. Jag tänker på de byggnaders öde, som finnas vid Kungsbacken. Bland dem är kemicum, en byggnad som icke är mer än 10 år gammal och som kostat icke mindre än 325,000 eller kanske 365,000 kronor. (Jag hör nu, att den lär ha kostat mycket mer — så mycket bättre, jag menar så mycket sämre för herr statsrådet, kanske har den kostat bortåt en half miljon kronor, om vi leta riktigt noga i luntorna.) Denna byggnad, som sålunda icke är mer än 10 år gammal, vill man nu rasera: man har förhoppning,

Remiss af en proposition. (Forts.) att det skall finnas någon tomtskojare, som vill köpa marken och rifva byggnaderna och sedan bygga upp gentila hus. Stadsingenjören och en annan man, som är förfaren i tomtjobb, ha värderat hela högskoletomten till $2\frac{1}{4}$ miljoner kronor, och alltid finns det någon, som vill ha en tomt och därpå bygga gentila hus. Men är det statshushållning att först lägga ned en mängd pengar på en byggnad och sedan rifva den efter 10 år? Det är icke förnuftigt. Det är möjligt ehuru icke säkert, att denna sak skulle kunnat ordnas på ett hyggligt sätt, om *hela* det tekniska undervisningsväsendet lagts i en enda förnuftig kommittés hand. Ja, det är möjligt, att icke ens detta varit nödvändigt, ty äfven den »högre» kommittén hade kanske kunnat komma med något förslag, om den icke måhända varit för »hög» för att kommunicera med Tekniska skolan och höra efter, om den kunde ha användning för de lokaler, som blefve lediga i Kungsbacken och af hvilka en del äro inrymda i en byggnad, som är allmänt omtalad som en af våra få vackra byggnader, ett af Scholanders mästerverk. Det är möjligt ehuru icke säkert, att Tekniska skolan, som är förfärligt trångbodd, skulle kunnat öfvertaga dessa lokaler och använda dem. Därom finnes icke ett ord i den kungliga propositionen, såvidt jag hunnit läsa den, utan där går man ut ifrån, att det skulle finnas tomthandlare, som skulle vilja gifva $2\frac{1}{2}$ miljoner kronor för dessa hus, af hvilka ett endast är 10 år gammalt. Jag kan icke finna, att detta är riktig hushållning, och därför motsätter jag mig detta halfmesyrförslag till det yttersta.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att öfverlämna ifrågasvarande proposition jämte de i anledning af densamma nu afgifna yttrandena till statsutskottet.

Till statsutskottet hänvisades jämväl propositionerna:

angående beviljande af ytterligare medel för ombyggnadsarbeten och nyanläggningar vid Alnarp;

angående upphörande af ett staden Karlstad beviljad privilegium i fråga om skyldigheten att bygga och underhålla bro öfver Klarälfvens östra älfgren vid nämnda stad;

angående försäljning af $\frac{1}{3584}$ mantal n:o 16 Örsjö i Malmöhus län;

angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Bodarp n:o 1 i Kristianstads län;

angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Bua n:o 1 och Hultaberg eller Hult n:o 2 i Älfsborgs län;

angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Örminge n:o 2 Hofslagargård i Östergötlands län; och

angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Uttersåker n:o 1 i Göteborgs och Bohus län.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo ånyo lagda på bordet statsutskottets utlåtanden n:o 6 och n:is 87—90 samt Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 17—19.

§ 5.

Följande nya motioner afgåfvos, nämligen af:

herr *Leander*, n:o 232, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande af sanatorievård åt vissa stats-tjänare; och

herr *Lindley m. fl.*, n:o 233, om ändrad lydelse af 3 artikeln reglementet för handelsflottans pensionsanstalt.

Nämnda motioner bordlades.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes lagutskottets utlåtanden:

n:o 40, i anledning af väckt motion om tillägg till § 300 sjölagen m. m.;

n:o 41, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 13 § skiftesstadgan; och

n:o 43, i anledning af dels väckta motioner med förslag till lag angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag, dels ock en med föranledande däraf afgifven motion.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

På därom gjord ansökning beviljades herr *Beckman* ledighet från riksdagsgöromålen under 5 dagar från och med den 15 april för att bevista interparlamentariska rådets sammanträde i Bryssel.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,55 e. m.

In fidem

Per Cronvall.
